

УДК 821.111(73).09:7.043]:16.624

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2025-23-10>

Леся МАЛИМОН

кандидат філологічних наук, доцент кафедри практики англійської мови, Волинський національний університет імені Лесі Українки, проспект Волі, 13, м. Луцьк, Україна, 43025

ORCID: 0000-0001-6740-0701

Алла ПАВЛЮК

кандидат філологічних наук, доцент кафедри практики англійської мови, Волинський національний університет імені Лесі Українки, проспект Волі, 13, м. Луцьк, Україна, 43025

ORCID: 0000-0002-6037-4819

Бібліографічний опис статті: Малімон, Л., Павлюк, А. (2025). Девіантна поведінка персонажів як рушійна сила розвитку сюжету у творах Деніела Кіза. *Актуальні питання іноземної філології*, 23, 74–79, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2025-23-10>

ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА ПЕРСОНАЖІВ ЯК РУШІЙНА СИЛА РОЗВИТКУ СЮЖЕТУ В ТВОРАХ ДЕНІЕЛА КІЗА

Наукова розвідка присвячена аналізу девіантної поведінки персонажів у романах Деніела Кіза та її впливу на розвиток художнього сюжету. Девіантна поведінка, що визначається як порушення соціальних норм і ролей, у творчості письменника постає не лише як психічне відхилення, а як ключовий чинник формування внутрішнього світу героя, побудови конфлікту та руху оповіді. Актуальність роботи зумовлена браком літературознавчих досліджень, у яких девіантна поведінка персонажів аналізується як причина конфлікту, що впливає на розвиток сюжету, попри значний інтерес до цієї теми з боку психології, медицини та соціології. У статті проаналізовано романи “П’ята Саллі” та “Таємнича історія Біллі Міллігана”, у яких девіантність персонажів зумовлена розладом множинної особистості. Така поведінка завжди сприймається як нестабільна з боку оточення, породжує конфлікт, і саме тому стає рушійною силою, яка розвиває сюжет творів. У роботі простежено специфіку художнього зображення психічних відхилень та їх роль у вибудові сюжетної динаміки: від поступового розкриття внутрішнього конфлікту до спроб інтеграції особистостей та боротьби героїв за цілісність свого “Я”. Проаналізовано, як різні альтер-его впливають на поведінку персонажів, їх стосунки з оточенням, соціальну адаптацію та сприйняття суспільством. Особлива увага приділена зображенню реакції суспільства на девіантність, що у романі про Біллі Міллігана постає як один із провідних мотивів поведінки головного героя. У романі “П’ятій Саллі” домінує тема внутрішнього відновлення та терапевтичної взаємодії з лікарем. Доведено, що девіантна поведінка у творах Деніела Кіза виконує подвійну функцію: є психологічним портретом травмованої особистості й, водночас, виступає рушійною силою розвитку сюжету, яка визначає характер конфлікту та трансформації героїв.

Ключові слова: сюжет, тема, ідея твору, девіантна поведінка, конфлікт.

Lesia MALIMON

PhD in Philology, Associate Professor at the Conversational English Department, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Prospect, Lutsk, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0001-6740-0701

Alla PAVLIUK

PhD in Philology, Associate Professor at the Conversational English Department, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Prospect, Lutsk, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0002-6037-4819

To cite this article: Malimon, L., Pavliuk, A. (2025). Deviantna povedinka personazhiv yak rushiina syly rozvytku siuzhetu u tvorakh Deniela Kiza [Deviant Behavior of Characters as a Driving Force of Plot Development in the Novels of Daniel Keyes]. *Current Issues of Foreign Philology*, 23, 74–79, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2025-23-10>

DEVIANT BEHAVIOR OF CHARACTERS AS A DRIVING FORCE OF PLOT DEVELOPMENT IN THE NOVELS OF DANIEL KEYES

*The article deals with the analysis of deviant behavior in the novels of Daniel Keyes and its influence on the development of the plot. Deviant behavior, defined as a violation of social norms and roles, appears in the writer's work not only as a psychological disorder but also as a key factor shaping the characters' inner world, constructing conflict, and driving the plot forward. The relevance of this study lies in the scarcity of literary studies that analyze deviance as an artistic category, despite the substantial attention devoted to this topic in psychology, medicine, and sociology. The article examines the novels *The Fifth Sally* and *The Minds of Billy Milligan* by Daniel Keyes, in which the characters' deviance is rooted in dissociative identity disorder. The plots of both novels are based on multiple personality disorder, which results in the deviant behavior of the main characters. Such behavior is not only perceived as unstable by the environment, but it also becomes the basis for further events in the narrative. The specifics of the artistic reproduction of mental deviations and their role in building the plot dynamics are traced: from the gradual disclosure of the internal conflict to attempts to integrate personalities and the struggle of the characters for the integrity of their own "I".*

*The study examines the nuances of artistic representation of psychological abnormalities and their impact on shaping plot dynamics – from the gradual development of inner conflict to attempts to integrate multiple personalities and the characters' struggle for self-integrity. The analysis focuses on how various alter egos influence the characters' actions, their relationships with others, social adaptation, and perception by society. Special attention has been paid to the depiction of the social reaction to deviance, which is one of the novel's leading motifs in *Billy Milligan*, whereas in *"The Fifth Sally"* the theme of internal recovery and therapeutic interaction with the doctor dominates. Deviant behavior in these novels serves a dual function: it depicts a traumatized personality and, at the same time, drives the plot, shaping the nature of the conflict and the characters' transformations.*

Key words: plot, theme, idea of the literary work, deviant behavior, conflict.

Девіантною поведінкою вважають таку, яка порушує певні соціальні норми та ролі суспільства, і знаходить вираження у діях (або бездіяльності) та вчинках окремих індивідів або ж соціальних груп. Сучасні письменники також торкаються цієї теми, зокрема Деніел Кіз – американський науковий фантаст, який має ступінь бакалавра з психології – у своїх романах «Квіти для Елджернона», «П'ята Саллі», «Таємнича історія Біллі Міллігана» та «Дотик». **Актуальність проблеми** полягає в тому, що хоча девіантну поведінку досліджували багато сучасних науковців (психологів, соціологів, медиків та правознавців), проте у художній літературі ця тема залишається розкритою недостатньо, зокрема це стосується аналізу творів, де зображено персонажів з психічними розладами та тлумачення їх вчинків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми свідчить, що науковці зосереджували свою увагу на різних аспектах. Так аспектами перекладу творів Деніела Кіза займалася Анна Ємець (Ємець, 2019), аналізом мовних засобів творення образу людини з психічними порушеннями – Ольга Каневська та Ірина Клименко (Каневська, Клименко, 2024), проблемами вивчення сучасної інклюзивної літератури на матеріалі роману «Квіти для Елджернона» – Ніна Головченко (Головченко, 2020), мовленням головного героя роману Деніела Кіза «Квіти для Елджернона» – Леонід Зака-

люжний і Олександра Сосніна (Закалюжний, Сосніна, 2016) та Ольга Сеньків (Сеньків, Петриця, 2020).

Мета нашої наукової розвідки – прослідкувати вплив девіантної поведінки героїв на розвиток сюжету романів Деніела Кіза.

Виклад основного матеріалу дослідження. Деніел Кіз – американський письменник, автор романів «Квіти для Елджернона», «П'ята Саллі» та «Таємнича історія Біллі Міллігана», який у 1950 році він отримав ступінь бакалавра з психології (Chambers, 1993). Він викладав в Університеті Вейна та в Університеті Огайо, де 2000 року йому присвоїли звання «почесного професора» (Slotnik, 2014). Деніел Кіз – єдиний автор, який отримав дві найпрестижніші в англomовній науковій фантастиці нагороди за два твори з однією назвою. У 1960 році премією «Гюго» було відзначено розповідь «Квіти для Елджернона», а у 1966 премію «Неб'юла» отримав однойменний роман. У 2001 році Д. Кіз отримав звання «Заслужений автор фантастики» від Американського товариства письменників-фантастів.

«П'ята Саллі» (англ. *The Fifth Sally*) – роман про Саллі Портер, яка страждає на хворобу множинної особистості, вперше був опублікований у 1980 році. Історія ґрунтується на спостереженнях автора за реальними випадками психічного розладу множинної особистості. Перший розділ починається зі слів Деррі: *"OKAY, I'M*

DERRY, and I got elected to the job of writing all this down because I'm the only one who knows what's been happening to us, and somebody's got to keep a record so people will understand" (Keyes, 2017, С. 7). Ми дізнаємось, що саме Деррі є оповідачем цієї історії, проте ким саме вона є автор не повідомляє.

Саллі – звичайна жінка з незвичайними проблемами. У головної героїні було важке дитинство. Все ускладнилося після того, як її покинув батько. З дівчинкою ніхто не хотів гратися, тому вона вигадувала собі друзів і через багато років доросла жінка дізнається, що уявні персонажі стали реальними. Спочатку вони поселилися в її голові, потім – у тілі. Саллі довго не хоче миритися з думкою, що всередині неї є інші особистості, однак психіатр доктор Еш стоїть на своєму – у жінки рідкісне захворювання, пов'язане з розщепленням особистості. Герої домовляються допомогти одне одному: у Саллі з'явиться шанс на повноцінне життя, у лікаря – на суттєве підвищення кваліфікації (Завалко).

Девіантна поведінка головної героїні є результатом синдрому множинної особистості, у голові у Саллі живуть ще четверо жінок: Деррі, весела, життєрадісна жінка, яка насолоджується кожним днем, мріє про щасливе кохання; Белла, життєрадісна, ще більш яскрава та легковажна; Нола, «холодна» інтелектуалка, реалістка, яка багато читає, малює дивні картини та аналізує сутність свого буття; Джинкс, найгірша сторона Саллі, зла, невірноважена, легко піддається негативним емоціям, здатна на вбивство.

Саллі вирішує попросити про допомогу: *“– Why do you want to see one? – Sally sighed and lay back. – Because I tried to kill myself three times this month. Because something inside is forcing me to do things. Oh, God, help me before I lose my mind”* (Keyes, 2017, С. 9). І саме девіантна поведінка тримає Саллі в страху, змушує задуматись про свій психологічний стан та звернутись до лікаря. Згодом ми бачимо, що всі негаразди в житті Саллі відбувались саме через зміну особистостей, що оточуючі бачили як нестабільність характеру. Лікар намагається за допомогою гіпнозу проаналізувати минуле дівчини, так читачі дізнаються, скільки всього вона пережила. Зрештою, лікарю вдається об'єднати всі особистості в одну, і роман закін-

чується на «п'ятій» Саллі. Автор намагався зберегти містичність та непередбачуваність сюжету. На початку роману ми знайомимось вже з дорослою Саллі, про її життя ми дізнаємося поступово. Як і її оточення, ми бачимо її девіантну поведінку та тільки згодом дізнаємося про її причини.

Ідеєю роману є боротьба людини за нормальне життя, головна героїня хоче просто бути собою. Виявляється, що досягти цього дуже непросто, оскільки це бажання проявляється не тільки у Саллі, а й у Деррі, Ноли та Белли. Усі вони хочуть бути справжніми людьми, зі справжнім життям, без сприйняття їх за божевільних через поведінку. Саме тому на початку твору Нола хоче покінчити життя самогубством, тому про смерть задумується і Деррі, і зрештою Саллі (Кіз, 2018). Єдиною ціллю Саллі є з'єднатись з іншими особистостями, її володіння своїм тілом, повноцінність: *“Up in the apartment I had the overwhelming feeling that from now on I would keep every moment of every day as one person. That was something a real person, a whole person, could call happiness”* (Keyes, 2017, с. 153). Історія розпочиналася з жінки з нестабільним характером, яка потребувала допомоги, розв'язкою роману ж є саме п'ята Саллі, єдина Саллі, «звичайна» Саллі.

«Таємнича історія Біллі Міллігана» (англ. *The Minds of Billy Milligan*) – історія, заснована на реальних подіях, документальний роман про людину з розладом особистості. Книгу вперше було опубліковано в 1981 році. Деніел Кіз особисто спілкувався з Біллі та з усіма причетними до справи. Роман розповідає про 23-річного хлопця, якого звинувачують у викраденні та звалтуванні трьох жінок. Проте він абсолютно не пам'ятає, чи робив це. Через певний час стає зрозуміло, що у Біллі Міллігана множинний розлад особистості. На юнака чекає довга судова справа та лікування, під час якого знаходяться як ті, хто щиро бажають допомогти Біллі, так і ті, хто вимагає найжорстокішого покарання, оскільки не визнають його психічного розладу.

Складається роман з прологу, трьох книг, епілогу та післямови. Пролог називається «Внутрішні “я” Біллі Міллігана», у ньому автор відразу описує усі 24 особистості Біллі, тобто не змушує читачів гадати, що не так з хлопцем. Основними є десять особистостей, серед

яких Артур, манірний англієць; Аллен, шахрай та маніпулятор; Рейджен Вадасковініч, югославський комуніст; Томмі, майстер втечі, який розуміється на електроніці; Девід, емпат, який терпить біль і страждання усіх особистостей; Адалана, скута та сором'язлива лесбійка, яка поряється по господарству. 13 інших особистостей було оголошено Артуром та Рейдженем небажаними за ті чи інші проступки.

Альтер-особистості в Біллі Міллігана з'явилися у віці 3–4 років і це були безіменний хлопчик, з яким він бавився, та Крістін, яка піклувалась про його молодшу сестру. Кількість особистостей зросла у віці 8-9 років, коли маленького Біллі неодноразово гвалтував та бив вітчим. У школі хлопець вирізнявся своєю девіантною поведінкою, за що інші діти його дразнили та знущались над ним. Вчителі помічали, що Мілліган поводить дивно, його регулярно відправляли до кабінетів різноманітних консультантів, директора, шкільного психолога. Саме тоді Біллі почав розуміти, що *“he was different from other people, that not everyone lost time, that everyone around him agreed he had done and said things he, and he alone, couldn't recall, he assumed he was insane”* (Keyes, 1995, с. 194).

Коли Біллі виключили зі школи, мати відправила його до військово-морського тренувального центру, з якого його з часом комісували. Життям Біллі на той час вже керували його особистості, здебільшого Аллен, Артур, Томмі та Рейджен, самого ж Біллі вони намагались тримати подалі від «сцени». Аллен працював на кількох незначних роботах, аж поки Біллі не заарештували за звинуваченням у викраденні, згвалтуванні й залякуванні вогнепальною зброєю. Нестабільний характер «Біллі» (яким керували особистості один за одним) був причиною також проблем у стосунках з його сім'єю. Його мати не раз згадувала, що *“Billy wasn't Billy at times. He was moody, he was off to himself. I would say something to him and he wouldn't answer me, like he was far off and thinking about it, staring into space”* (Keyes, 1995, с. 200).

Основною темою роману є життя людини з хворобою множинної особистості. Воно є нелегким, повне випробувань, ненависті до світу та до себе самого. Роман описує досвід психічно хворої людини, її почуття та проблеми. Ідея роману – боротьба душевно хворої людини за місце в суспільстві. На противагу «П'ятій

Саллі», де описується бажання дівчини стати цілісною та звичайною, «Тасмична історія Біллі Міллігана» розкриває проблему реакції суспільства на девіантну поведінку людини з розщепленою особистістю. Усі особистості Біллі ще зі шкільних років звикли жити разом, вони навіть думають просити про допомогу чи намагатись об'єднатись аж допоки вони не стають загрозою суспільству. Реакція людей на ситуацію Міллігана показана у романі через статті газет, бо історія про гвалтівника з множинними особистостями стає публічною. Для Біллі реакція суспільства була надзвичайно важлива, він бажав, аби його прийняли як повноцінну особистість, зрозуміли ситуацію з його боку. Тому негативні заголовки, яких було досить багато, травмували психічний стан усіх особистостей, призводячи до повторних розщеплень.

Післямова автора відкриває нове бачення історії. Після усіх страждань Біллі, його прагнення бути прийнятим суспільством здійснюється. У квітні 1982 року за клопотаннями кількох психіатрів Міллігана направили до Афінського центру психічного здоров'я, де лікар Девід Кол буде намагатись виправити шкоду, задану пацієнту за два з половиною роки. З часом хлопець все ж отримує те, чого бажає і на що заслуговує. Твір завершується цитатою з газети «Пост»: *“...Milligan, who has certainly not been given a fair shake in life, has come to Athens to be treated by the experts here. And this community, if it does anything at all, should help to give him the supportive atmosphere he needs ... We're not asking you to welcome Milligan with open arms. But we are asking you to understand. It's the least he deserves”* (Keyes, 1995, с. 426).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, проаналізувавши елементи змістової організації романів Деніела Кіза «П'ята Саллі» та «Тасмична історія Біллі Міллігана», можемо дійти до висновку, що розвиток романів ґрунтуються на синдромі розщеплення особистості, який сприймається оточенням як нестабільність характеру. Результат цього синдрому – девіантна поведінка – стає безпосередньою рушійною силою розвитку сюжету. Результати цього дослідження можна в подальшому використати для аналізу девіантної поведінки, змальованої в інших художніх творах. Також перспективним є дослідження інших творів Деніела Кіза.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Головченко Н. Проблема вивчення сучасної інклюзивної літератури в аспекті підручникотворення. *Шкільна літературна освіта: традиції і новаторство. VIII Волошинські читання: зб. тез всеукраїнської науково-практичної конференції*. УОВЦ «Оріон», м. Київ, Україна. 2020. С. 209–218.
2. Завалко С. В. Деніел Кіз “П’ята Саллі”: найважче – бути собою. *Що почитати* : веб-сайт. URL: <https://vsiknygy.net.ua/shchopochytaty/review/50990/> (дата звернення: 09.05.2020).
3. Закалюжний Л., Сосніна О. Аналіз мовлення головного героя роману Деніела Кіза «Квіти для Елджернона» як шлях до розуміння розумово відсталої людини. *Semper tiro: студентський науково-літературний часопис*. № 5. 2016. С. 37–39.
4. Смець А. Прийом збереження порушення мовних норм у перекладу українською (на матеріалі твору Д. Кіза «Flowers for Algernon»). Атореф. наук. роб. магістра філології: 035.04 Германські мови та літератури (переклад включно). Чорноморський національний університет імені Петра Могили. м. Миколаїв. 2019. 15 с.
5. Каневська О., Клименко І. Мовні засоби створення образу людини з порушеннями інтелекту в романі Д. Кіза «Квіти для Елджернона» (D. Keyes «Flowers for Algernon»). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Серія «Філологія»*. Вип. 94. 2024. С. 77–83. DOI <https://doi.org/10.26565/2227-1864-2024-94-12>
6. Кіз Д. П’ята Саллі. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля. 2018. 352 с.
7. Сеньків О., Петриця Л. Мовленнєвий портрет героя з особливими потребами (на прикладі творів Деніела Кіза «Квіти для Елджернона» та Вістона Грума «Форест Гамп»). *Вчені записки ТНУ імені В.І.Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Том 31 (70) №2 Ч. 2 2020. С. 239–242. DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.2-2/41>
8. Chambers R. The Play of Daniel Keyes’ Flowers for Algernon. London : Heinemann, 1993. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=pIs9Em38dAoC> (Last accessed: 09.12.2025).
9. Keyes D. The Fifth Sally. London : Hachette UK, 2017. 384 p. URL: https://play.google.com/store/books/details/Daniel_Keyes_The_Fifth_Sally (Last accessed: 09.12.2025).
10. Keyes D. The Minds of Billy Milligan. New York : Bantam Books, 1995. 432 p.
11. Slotnik D. Daniel Keyes, a Novelist of the Mind, Dies at 86. *The New York Times*, 2014. URL: <https://www.nytimes.com/2014/06/18/books/daniel-keyes-a-novelist-of-the-mind-dies-at-86.html> (Last accessed: 09.12.2025).

REFERENCES:

1. Holovchenko, N. (2020). Problema vyvchennia suchasnoi inkluzyvnoi literatury v aspekti pidruchnykotvorennia [The issue of studying modern inclusive literature in the aspect of textbook creation]. In Shkilna literaturna osvita: tradytsii i novatorstvo. VIII Voloshynski chytannia: zbirnyk tez vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (pp. 209–218). UOVTs “Orion”. [in Ukrainian].
2. Zavalko, S. V. (2020). Deniel Kiz “Piata Salli”: naivazhche – buty soboiu [Daniel Keyes “The Fifth Sally”: The hardest thing is to be yourself]. Shcho pochytaty. <https://vsiknygy.net.ua/shchopochytaty/review/50990/> [in Ukrainian].
3. Zakaliuzhnyi, L., & Sosnina, O. (2016). Analiz movlennia holovnoho heroia romanu Deniela Kiza “Kvity dlia Eldzhernona” yak shliakh do rozuminnia rozumovo vidstaloi liudyny [Analysis of the speech of the main character of Daniel Keyes’ novel Flowers for Algernon as a way to understand a mentally disabled person]. *Semper tiro: Studentskyi naukovo-literaturnyi chasopys*, (5), 37–39. [in Ukrainian].
4. Yemets, A. (2019). Priiom zberezhennia porushennia movnykh norm u perekladu ukrainskoiu (na materiali tvoriv D. Kiza “Flowers for Algernon”) [Preserving language norm violations in Ukrainian translation (based on Daniel Keyes’ Flowers for Algernon)] (Master’s thesis abstract). Chornomorskyi natsionalnyi universytet imeni Petra Mohyly. [in Ukrainian].
5. Kanevska, O., & Klymenko, I. (2024). Movni zasoby stvorennia obrazu liudyny z porushenniamy intelektu v romani D. Kiza “Kvity dlia Eldzhernona” [Linguistic means of creating the image of a person with intellectual disabilities in Daniel Keyes’ Flowers for Algernon]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriiia “Filolohiia”*, (94), 77–83. <https://doi.org/10.26565/2227-1864-2024-94-12> [in Ukrainian].
6. Kiz, D. (2018). Piata Salli [The Fifth Sally]. Klub Simeinoho Dozvillia. [in Ukrainian].
7. Senkiv, O., & Petrytsia, L. (2020). Movlennievyy portret heroia z osoblyvymy potrebamy (na prykladi tvoriv Deniela Kiza “Kvity dlia Eldzhernona” ta Vistona Hruma “Forest Hump”) [Speech portrait of a character with special needs (based on Daniel Keyes’ Flowers for Algernon and Winston Groom’s Forrest Gump)]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho: Seriiia “Filolohiia. Sotsialni komunikatsii”*, 31(70)(2), 239–242. <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.2-2/41> [in Ukrainian].

8. Chambers R. The Play of Daniel Keyes' Flowers for Algernon. London : Heinemann, 1993. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=pIs9Em38dAoC> (Last accessed: 09.12.2025).
9. Keyes D. The Fifth Sally. London : Hachette UK, 2017. 384 p. URL: https://play.google.com/store/books/details/Daniel_Keyes_The_Fifth_Sally (Last accessed: 09.12.2025).
10. Keyes D. The Minds of Billy Milligan. New York : Bantam Books, 1995. 432 p.
11. Slotnik D. Daniel Keyes, a Novelist of the Mind, Dies at 86. *The New York Times*, 2014. URL: <https://www.nytimes.com/2014/06/18/books/daniel-keyes-a-novelist-of-the-mind-dies-at-86.html> (Last accessed: 09.12.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 12.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 10.12.2025

Дата публікації: 30.12.2025